

Nr 145.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer; given Stockholms slott den 7 mars 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen under punkterna 1:o och 2:o hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 7 mars 1941.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler uppkomna frågor om understöd åt efterlevande till i det följande angivna, i statens tjänst anställda personer och anför därvid:

1:o.

E. o. tjänstemannen vid lotsverket Erik August Alms änka. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Alm var född den 8 oktober 1893 och avled den 29 december 1939;

att han, som den 12 februari 1913 anställdts såsom lotslärling vid Öregrunds

Bihang till riksdagens protokoll 1941. 1 saml. Nr 145.

lotsplats, i vilken egenskap han under vissa tider jämväl fullgjort tjänstgöring såsom lots, den 17 juni 1925 förordnades att uppehålla en lotsbefattning vid samma lotsplats och samtidigt antogs till e. o. tjänsteman vid lotsverket; att han från och med den 1 juli 1935 erhöll avsked ur tjänst på grund av sjukdom;

att han i sin egenskap av e. o. tjänsteman förutom lotslott enligt gällande bestämmelser åtnjöt avlöning enligt 5 lönegraden i den i 5 § avlöningsbestämmelserna den 30 november 1922 för icke-ordinarie befattningshavare vid lots- och fyrstaten införda löneplanen, vilken lönegrad motsvarar lönegrad Eo 7 enligt nu gällande bestämmelser;

att han efter avgång ur tjänst intill sin död uppbar sjukpension jämlikt civila tjänstepensionsreglementet med 1,368 kronor för år, motsvarande sju-tiofem procent av för honom gällande pensionsunderlag;

att han vid sin död efterlämnade änkan Alfhild Maria Alm, född Lindqvist, vilken är född den 20 januari 1899 och med vilken han ingått äktenskap den 27 november 1926;

samt att bouppteckningen efter Alm utvisade en behållning av omkring 900 kronor.

Enligt ett för änkefru Alm den 16 februari 1940 utfärdat läkarintyg lider hon av hjärtsjukdom, som menligt inverkar på hennes framtida försörjningsmöjligheter. I ett för henne den 22 maj samma år utfärdat läkarintyg uttalas, bland annat, att hennes arbetsförmåga på grund av hjärtfel och neurastheni närmast borde betraktas såsom nedsatt till hälften av den för fullt arbetsför person normala arbetsförmågan ävensom att nedsättningen i arbetsförmågan är av varaktig beskaffenhet.

Änkefru Alm har hos Kungl. Maj:t anhållit att komma i åtnjutande av pension.

Lotsstyrelsen har i skrivelse den 2 april 1940 hemställt om utverkande av pension åt änkefru Alm med belopp, som Kungl. Maj:t kunde finna skäligt, samt därvid anfört, bland annat, följande:

Då Alm erhållit avsked före ikraftträdandet den 1 juli 1937 av allmänna familjepensionsreglementet, hade han vid avskedet icke hunnit förvärva familjepensionsrätt. Hans änka är sålunda icke berättigad till familjepension enligt sagda reglemente. Alm hade heller icke sådant delägarskap i offentlig eller enskild pensionskassa eller annan dylik inrättning, som kunnat medföra pensionsrätt för änkan. Därest Alm förvärvat familjepensionsrätt enligt allmänna familjepensionsreglementet, skulle den änkefru Alm enligt nämnda reglemente tillkommande familjepensionen, beräknad med ledning av Alms tjänsteställning och förvärvade tjänstår, utökade med tid, som från avgången med pension återstått till den för befattningen föreskrivna pensionsåldern, hava varit lika med det i sådant fall för Alm gällande familjepensionsunderlaget och sålunda hava uppgått till 930 kronor för år jämte rörligt tillägg därå.

Enligt den efter Alm upprättade bouppteckningen uppgår behållningen i dödsboet till ett belopp av allenast 945 kronor 65 öre. Såsom av ett i ärendet ingivet läkarintyg framgår lider änkefru Alm av en hjärtsjukdom, som gör

hennes oförmögen till att själv bereda sig inkomst eller i varje fall i hög grad försvarar hennes möjligheter att förskaffa sig förvärvsarbete. Härtill kommer, att hon, som således befinner sig i synnerligen bekymmersamma ekonomiska omständigheter, saknar närmare anhöriga eller andra närstående, som kunna vara villiga eller i stånd att bidra till hennes uppehälle.

Lotsstyrelsen anser, att starka billighetsskäl tala för att änkefru Alm kommer i åtnjutande av pension av statsmedel.

Statskontoret, som införskaffat förenämnda, den 22 maj 1940 dagtecknade läkarintyg, har i utlåtande den 28 maj 1940 anfört, att ämbetsverket med hänsyn till avfattningen av sagda läkarintyg samt änkefru Alms ålder svårigen ansåge sig kunna tillstyrka pension i detta fall.

Genom beslut den 28 juni 1940 har *Kungl. Maj:t* — jämte det *Kungl. Maj:t* förklarar sig vilja framdeles meddela beslut i pensionsfrågan — förordnat, att till änkefru Alm skulle från tionde huvudtitelns reservationsanslag till extra utgifter utbetalas ett tillfälligt understöd till belopp av femhundra kronor.

I ett av pastorsämbetet i Öregrund den 25 februari 1941 utfärdat intyg uttalas, att änkefru Alms såväl psykiska som fysiska krafter äro betydligt nedsatta, att hon icke kan genom förvärvsarbete bereda sig sin försörjning samt att hon lever under synnerligen knappa ekonomiska omständigheter.

För egen del anser jag mig kunna tillstyrka, att pension utverkas åt änkefru Alm. Pensionen synes mig skäligen böra bestämmas till 504 kronor för år och få åtnjutas räknat från och med ingången av innevarande år. Jag hemställer alltså, att *Kungl. Maj:t* måtte föreslå riksdagen medgiva,

att e. o. tjänstemannen vid lotsverket Erik August Alms änka Alfhild Maria Alm, född Lindqvist, må från och med den 1 januari 1941 under sin återstående livstid, så länge hon förblir änka, från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 504 kronor.

2:o.

Extralotsen vid Oskarshamns lotsplats Nils Eugen Julins efterlevande.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Julin var född den 13 september 1906;

att han den 27 oktober 1939 omkom genom drunkning under tjänstutövning;

att han antogs till lotslärling vid Oskarshamns lotsplats den 20 december 1922 och efter år 1930 avlagd lotsexamen nämndes till extralots den 7 februari 1931;

att han senast tjänstgjorde såsom båtbiträde vid Oskarshamns lotsplats med avlöning enligt 5 lönegraden i den i civila icke-ordinariereglementet upptagna löneplanen för extra tjänstemän (Ex);

att han vid sin död efterlämnade änkan Sonja Linnéa Maria Julin, född Sjöström, vilken är född den 4 augusti 1903, och en dotter Brigitte, född den 4 maj 1935;

att lotsstyrelsen jämlikt förordningen den 22 oktober 1909 (nr 125) angående ersättning åt efterlevande, då någon av lotsverkets betjäning till följd av tjänsteutövning ljutit döden, samt Kungl. Maj:ts brev den 10 juni 1921, innefattande bestämmelser angående förhöjning av i nämnda förordning stadgade ersättningsbelopp, tillerkänt änkefru Julin en årlig livränta av 360 kronor ävensom makarna Julins dotter en årlig livränta av 180 kronor till dess hon uppnår 15 års ålder;

att riks försäkringsanstalten jämlikt lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete tillerkänt Julins efterlevande årliga livräntor, att utgå till änkefru Julin med 750 kronor samt till dottern med 500 kronor till dess hon uppnår 16 års ålder, dock att riks försäkringsanstalten med tillämpning av 11 § nämnda lag föreskrivit, att livräntebeloppen skola minskas med nyss omförmälda jämlikt lotsstyrelsens beslut utgående ersättningsbelopp;

att Julin icke efterlämnade nämnvärda tillgångar;

samt att änkefru Julin icke äger egna tillgångar och saknar anställning, varför hon för sitt uppehälle är beroende av vad hon av statsmedel kan erhålla i understöd i anledning av mannens frånfälle.

I skrivelse den 30 januari 1940 har *lotsstyrelsen* hemställt om utverkande åt Julins efterlevande av årliga understöd — utöver från lotsstyrelsen och riks försäkringsanstalten utgående livräntor — med 600 kronor till änkan och med 180 kronor till makarna Julins dotter, att utgå från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m.

I sin berörda skrivelse har lotsstyrelsen beträffande de närmare omständigheterna i samband med Julins förolyckande anført, bland annat, följande:

Den 27 oktober 1939 omkring klockan 17 hade finska ångfartyget »Ingrid Thordén» kallat på lots utanför Furöns lotsuppassningsställe under Oskarshamns lotsplats. Två lotsar hade jämte Julin då gått ut från Furön med en av lotsplatsens tjänstebåtar, en halvdäckad kutter. Vid tillfället hade rått 25 sekundmeters nordostlig storm med hög brytande sjö. Omkring klockan 17.40 hade lotsbåten bordat »Ingrid Thordén», varvid en av lotsarna kvarstannat såsom lots å fartyget. Julin och den andre lotsen hade därefter företagit återfärden med lotsbåten. Efter omkring fem minuter från det återfärden anträtts hade ljuset från lotsbåten försvunnit. Troligen hade båten under återfärden till Furön träffats och fyllts av en brottsjö samt gått till botten, varvid de ombordvarande omkommit. Delar av lotsbåten hade sedermera anträffats söder om Påskallavik.

Till stöd för sin förevarande framställning har lotsstyrelsen anført följande:

Lotsstyrelsen finner med hänsyn till arten av Julins tjänstgöring samt tjänstgöringstidens längd det synnerligen otillfredsställande, att Julins änka och dotter allenast erhålla gottgörelse i enlighet med reglerna i olycksfallsförsäkringslagen. Julin hade vid sin död varit anställd i lotsverkets tjänst närmare 17 år. Under sin anställningstid hade Julin visserligen i olika omgångar åtnjutit tjänstledighet under sammanlagt 6 år 4 månader. Av nämnda tid hade Julin emellertid använt 4 år 2 månader för egen utbildning, varvid han genom tjänstgöring ombord å fartyg inom handelsflottan förskaffat sig ytterligare praktisk utbildning och erfarenhet inom sjömansyrket, vilket är av stor betydelse för fortsatt tjänstgöring vid lotsverket.

Julins befordringsutsikter inom lotsverket voro sådana, att han senast den 1 maj 1940 kunnat påräkna erhålla extralotsbefattning enligt stat och ett år därefter bliva antagen till e. o. tjänsteman i lönegrad Eo 7. Genom en sådan befordran skulle Julin vunnit rätt till familjepension för sina efterlevande. För e. o. tjänsteman i lönegrad Eo 7 utgör full familjepension för änka 900 kronor jämte för ett barn 450 kronor. Då livräntor enligt olycksfallsförsäkringslagen och förenämnda 1909 års förordning få åtnjutas vid sidan av enligt allmänna familjepensionsreglementet utgående familjepension med undantag av ett belopp motsvarande 120 kronor jämte det å familjepensionen utgående rörliga tillägget, skulle Julins efterlämnade maka och dotter, därest han vunnit befordran till e. o. tjänsteman, sålunda ha erhållit familjepension och livräntor till ett sammanlagt årligt belopp av 2,480 kronor (1,350 + 1,250 — 120; rörliga tillägget å familjepensionen inverkar icke på slutsumman på grund av reduktionsregeln i 11 § olycksfallsförsäkringslagen).

Enligt vad lotsstyrelsen under hand inhämtat utgjordes huvudsakliga tillgången i dödsboet efter Julin utöver erhållen begravningshjälp allenast av en försäkring å Julins liv till ett belopp av 1,000 kronor. Vidare har Julins änka, som före äktenskapets ingående den 26 mars 1934 haft anställning såsom modist, icke därefter haft eget förvärvsarbete. Det torde därför bli va svårt för henne att under nuvarande förhållanden erhålla anställning inom sitt gamla yrke. Slutligen får lotsstyrelsen framhålla, att olyckan indirekt orsakats av nu rådande krigsförhållanden, i det att under vanliga fredsförhållanden lotsarna icke plägat behöva för mötande av lotssökande fartyg gå ut så långt från land med lotsbåten som i detta fall skedde.

På grund av de sålunda lämnade uppgifterna finner lotsstyrelsen starka billighetsskäl tala för att i förevarande fall särskilda understöd utverkas att utgå utöver fastställda livräntor.

Statskontoret har i avgivet utlåtande anfört följande:

I betraktande såväl av de omständigheter, under vilka Julin ljutit döden, som ock av den ringa behållningen i boet efter honom finner statskontoret billigheten bjuda, att Julins efterlämnade änka och minderåriga dotter genom framställning till riksdagen beredas ytterligare understöd utöver de livräntebelopp, som redan tillförsäkrats dem genom lotsstyrelsen och riksförsäkringsanstalten.

Vad beträffar frågan om understödets storlek, har statskontoret — under hänvisning tillika till beslut av 1939 års lagtima riksdag i fråga om pension åt furiren S. Gärdins änka (prop. nr 193; bankoutsk.utl. nr 37; riksd.skr. nr 205) — icke funnit sig böra göra erinran mot de av lotsstyrelsen föreslagna beloppen. Det för dottern avsedda uppfostringsbidraget synes böra utgå till och med utgången av det kalenderår, under vilket hon uppnår 18 års ålder.

Genom beslut den 19 juli 1940 har *Kungl. Maj:t* förordnat, att till änkefru Julin skulle av statskontoret, räknat från och med den 1 november 1939, intill dess frågan om pension åt henne och makarna Julins dotter blivit slutligt prövad, från tionde huvudtitelns reservationsanslag till extra utgifter utbetalas understöd i efterskott för månad med 60 kronor för hennes egen räkning och 20 kronor för hennes minderåriga dotter Brigitte, åliggande det änkefru Julin att, i den mån pension kunde bliva henne och dottern tillerkänd jämväl för tid, varunder hon uppburit sålunda medgivna understöd, till nämnda anslag återbetala för samma tid uppburna understödsbelopp.

I likhet med lotsstyrelsen och statskontoret anser jag mig med hänsyn till i ärendet upplysta förhållanden böra förorda, att förslag förelägges riksdagen om beviljande åt änkefru Julin och makarna Julins minderåriga dotter av årliga understöd i form av pension åt änkan och uppfostringsbidrag åt barnet, att utgå vid sidan av dem tillkommande livräntor från lotsstyrelsen och riksförsäkringsanstalten. Bidraget åt barnet synes mig böra utgå enligt myndigheternas förslag, under det att understödsbeloppet för änkan skäligen torde böra bestämmas till något lägre belopp än ämbetsverken ifrågasatt, förslagsvis 444 kronor. Omräknade till s. k. ny familjepension med därå belöpande procentuellt tillägg komme vid bifall härtill understöden att uppgå till omkring 920 kronor. Inberäknat livräntorna från lotsstyrelsen och riksförsäkringsanstalten komme alltså att till änkefru Julin och hennes dotter av statsmedel utgå tillhopa omkring 2,170 kronor för år. Till jämförelse må nämnas, att därest Julin vunnit befordran till e. o. tjänsteman i 7 lönegraden hans efterlevande skulle hava kommit i åtnjutande av familjepension och livräntor till ett sammanlagt årligt belopp av 2,480 kronor. De nu ifrågasatta understöden torde böra bestridas från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. och bestämmas att utgå från och med ingången av innevarande år.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att *Kungl. Maj:t* måtte föreslå riksdagen medgiva,

att extralotsen vid Oskarshamns lotsplats Nils Eugen Julins änka Sonja Linnéa Maria Julin, född Sjöström, och makarna Julins dotter Brigitte må — utöver dem av lotsstyrelsen och riksförsäkringsanstalten tillerkända livräntor — från och med den 1 januari 1941 från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära, änkan en årlig pension av 444 kronor under sin återstående livstid, så länge hon förblir änka, samt dottern ett årligt uppfostringsbidrag å 180 kronor till och med utgången av det kalenderår, varunder hon uppnår 18 års ålder; skollande härvid iakttagas den änkefru Julin genom *Kungl. Maj:ts* beslut den 19 juli 1940 ålagda återbetalningsskyldigheten.

Vad departementschefen ovan under punkterna 1:o och 2:o hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

V. Schwartz.
